

Od czego zależy bezpieczeństwo kraju?

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2022

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Wojna na Ukrainie i ryzyko jej rozprzestrzenienia na inne kraje mocno zachwiały poczuciem bezpieczeństwa Polaków¹. Ogółem 85% badanych postrzega ją jako zagrożenie dla bezpieczeństwa naszego kraju, a blisko dwie trzecie (65%) uważa, że Rosja może użyć broni jądrowej wobec Polski². W związku z wojną po upływie kilku lat ponownie zapytaliśmy respondentów od czego, ich zdaniem, zależy bezpieczeństwo naszego kraju. Kontekst badania sprawił, że opinie na ten temat stały się bardziej zdecydowane.

W powszechnym przekonaniu filarami bezpieczeństwa kraju są: nowoczesna armia oraz obecność w sojuszu militarnym, takim jak NATO. Znaczenie siły militarnej (w tym także wynikającej z przynależności do układu wojskowego obejmującego wiele państw) doceniano także w latach ubiegłych (w 2011 i 2013 roku), jednak obecnie jeszcze mocniej wysunęło się ono na pierwszy plan. Odsetek wskazujących na nowoczesną armię jako czynnik zdecydowanie poprawiający bezpieczeństwo zwiększył się z 39% w 2013 roku do 71% obecnie, zaś wymieniających w tym kontekście obecność w sojuszach militarnych wzrósł jeszcze wyraźniej – z 34% do 71%.

W drugiej kolejności dostrzegano związek między stanem bezpieczeństwa a poziomem rozwoju gospodarczego kraju oraz jego gospodarczych i politycznych więzi z innymi państwami. Ponad połowa ankietowanych (59%) deklaruowała, że silne powiązania gospodarcze i polityczne, np. przynależność do Unii Europejskiej, zdecydowanie zwiększają bezpieczeństwo kraju, niemal tyle samo (58%, o 21 punktów więcej niż w 2013 roku) mówiło o wysokim poziomie rozwoju gospodarczego jako czynnika w sposób zdecydowany przyczyniającym się do wzrostu bezpieczeństwa kraju.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (383) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

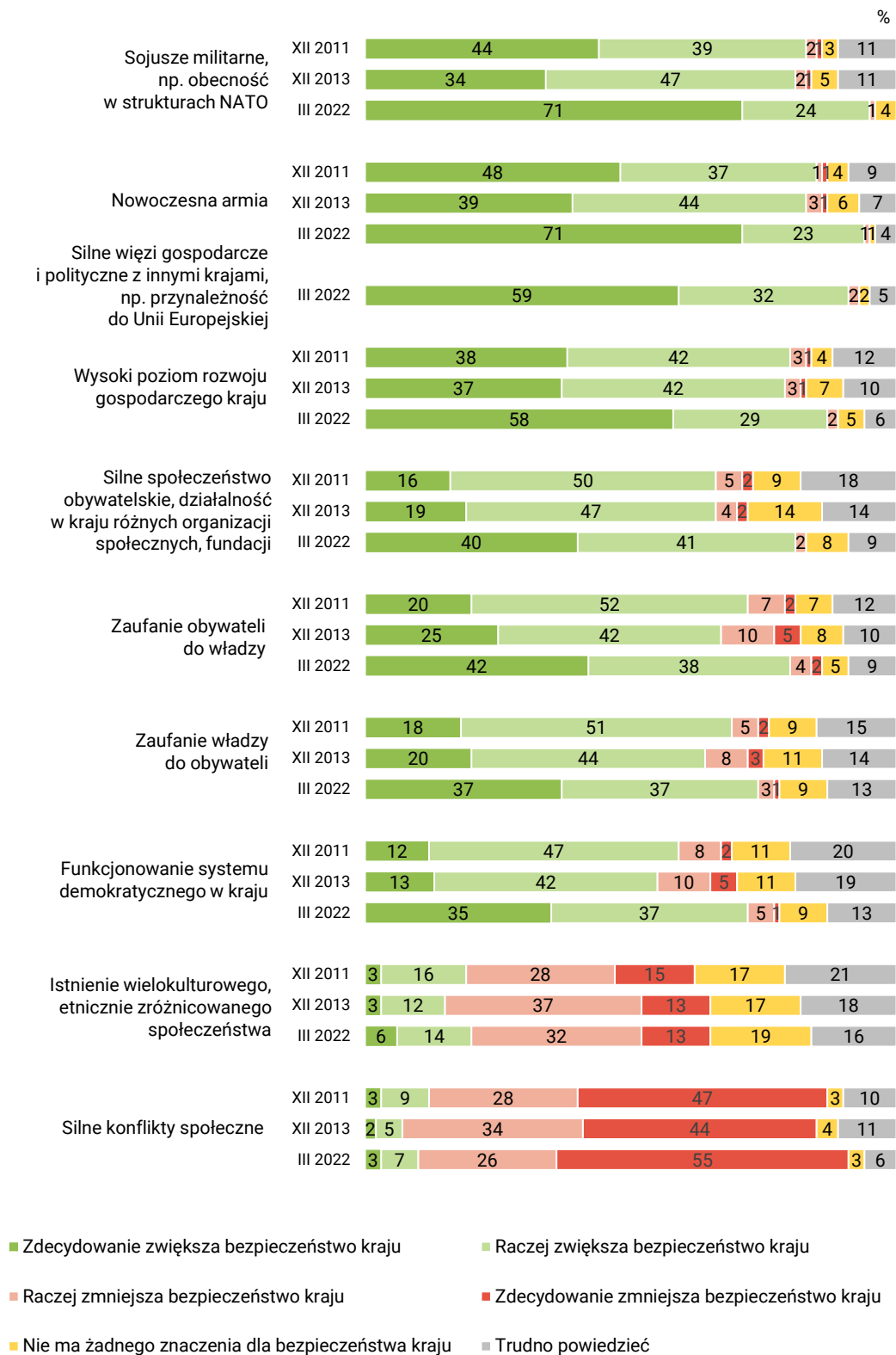
- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej, do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 28 lutego do 10 marca 2022 roku na próbie liczącej 1078 osób (w tym: 56,0% metodą CAPI, 28,4% – CATI i 15,6% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

² Zob. komunikat CBOS „Polacy wobec rosyjskiej inwazji na Ukrainę”, marzec 2022 (oprac. M. Feliksiak i B. Roguska).

RYS. 1. Jak Pan(i) sądzi, od czego zależy bezpieczeństwo kraju? O każdej z wymienionych kwestii proszę powiedzieć, jakie jest jej znaczenie dla bezpieczeństwa kraju

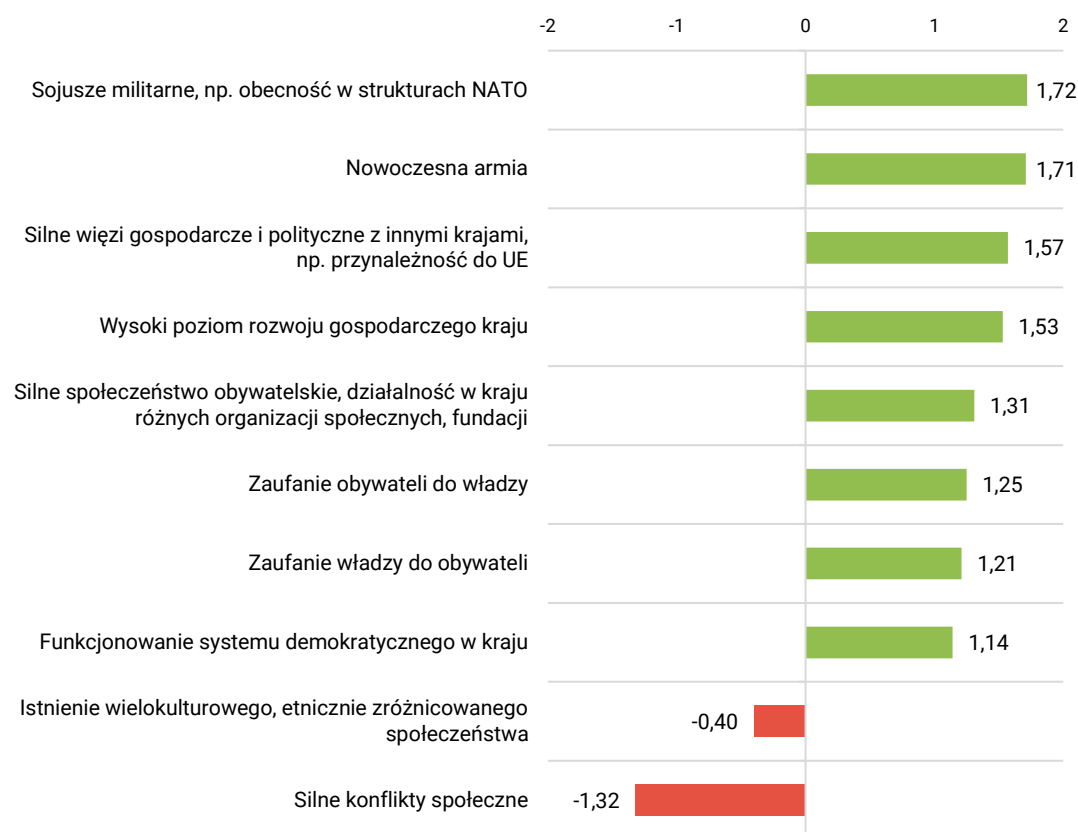
Mniej oczywisty, choć także obecnie bardziej podkreślany niż w latach ubiegłych, jest związek bezpieczeństwa państwa z takimi czynnikami jak: istnienie silnego społeczeństwa obywatelskiego (uznawane za zdecydowanie zwiększające bezpieczeństwo kraju przez 40% badanych, wzrost o 21 punktów procentowych w stosunku do 2013 roku), zaufanie obywateli do władzy (42%, wzrost o 17 punktów), zaufanie władzy do obywateli (37%, także wzrost o 17 punktów) oraz funkcjonowanie systemu demokratycznego w kraju (35%, wzrost o 22 punkty).

Do czynników osłabiających bezpieczeństwo dość jednoznacznie zaliczano występowanie silnych konfliktów społecznych – zdaniem 55% ankietowanych (o 11 punktów więcej niż w 2013 roku) zdecydowanie zmniejsza to bezpieczeństwo kraju. W ocenie społecznej raczej niekorzystnie na stan bezpieczeństwa oddziałuje także istnienie wielokulturowego, etnicznie zróżnicowanego społeczeństwa, dla 13% (tak samo jak w 2013 roku) jest to czynnik zdecydowanie osłabiający bezpieczeństwo.

Postrzegane uwarunkowania bezpieczeństwa kraju w syntetyczny sposób pokazują średnie na skali od -2 do +2, stworzonej na podstawie kafeterii odpowiedzi.

CBOS

RYS. 2. Postrzegane uwarunkowania bezpieczeństwa kraju. Średnia na skali od -2 do +2, gdzie -2 oznacza, że dany czynnik zdecydowanie zmniejsza bezpieczeństwo kraju, a 2 – że dany czynnik zdecydowanie je zwiększa

Opinie o determinantach bezpieczeństwa państwa są w niewielkim stopniu zróżnicowane w zależności od cech społeczno-demograficznych badanych. Oznacza to, że w społeczeństwie panuje duża zgodność w myśleniu na temat uwarunkowań bezpieczeństwa narodowego. Poglądy w tej kwestii do pewnego stopnia różnicują preferencje partyjne. Spośród elektoratów ugrupowań cieszących się obecnie największym poparciem społecznym najbardziej wyróżniają się potencjalni wyborcy Konfederacji, którzy mniejsze niż inni znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa kraju przypisują takim czynnikom jak: funkcjonowanie systemu demokratycznego w kraju, silne więzi polityczne i gospodarcze z innymi państwami, np. w ramach Unii Europejskiej, oraz członkostwo w sojuszu militarnym, a bardziej podkreślają negatywny wpływ na bezpieczeństwo istnienia wielokulturowego, etnicznie zróżnicowanego społeczeństwa.

TABELA 1

Postrzegane uwarunkowania bezpieczeństwa kraju	Średnia na skali od -2 do +2 w potencjalnych elektoratach				
	PiS	KO	Polski 2050 Szymona Hołowni	Konfederacji WiN	Lewicy*
Sojusze militarne, np. obecność w strukturach NATO	1,77	1,82	1,86	1,55	1,58
Nowoczesna armia	1,82	1,69	1,78	1,75	1,52
Silne więzi gospodarcze i polityczne z innymi krajami, np. przynależność do UE	1,49	1,80	1,70	1,35	1,80
Wysoki poziom rozwoju gospodarczego kraju	1,61	1,73	1,56	1,67	1,72
Silne społeczeństwo obywatelskie, działalność w kraju różnych organizacji społecznych, fundacji	1,33	1,48	1,36	1,22	1,14
Zaufanie obywateli do władzy	1,41	1,43	1,19	1,10	1,10
Zaufanie władzy do obywateli	1,42	1,28	1,28	0,99	1,31
Funkcjonowanie systemu demokratycznego w kraju	1,21	1,43	1,24	0,88	1,29
Istnienie wielokulturowego, etnicznie zróżnicowanego społeczeństwa	-0,46	-0,10	-0,30	-0,93	0,12
Silne konflikty społeczne	-1,29	-1,54	-1,56	-1,35	-1,73

* Dane dotyczące tego elektoratu należy traktować z ostrożnością ze względu na jego małą liczebność w badanej próbie

Dla lepszego zrozumienia sposobu myślenia badanych o bezpieczeństwie kraju przeprowadzono dodatkowe analizy statystyczne³. Miały one na celu zbadanie wewnętrznych powiązań między poszczególnymi uwarunkowaniami bezpieczeństwa i ujęcie ich w szersze kategorie poznawcze. W wyniku analiz wyodrębniono trzy zgeneralizowane czynniki oddziałujące na bezpieczeństwo kraju. Pierwszy czynnik skupia uwarunkowania o charakterze społeczno-politycznym, nieodgrywające pierwszoplanowej roli dla bezpieczeństwa, ale je wspierające: zaufanie między władzą a obywatelami, wysoki poziom rozwoju gospodarczego kraju, funkcjonowanie systemu demokratycznego i społeczeństwa obywatelskiego. Drugi czynnik grupuje kluczowe determinanty bezpieczeństwa kraju, mające fundamentalne dlań znaczenie: przynależność do sojuszy militarnych, istnienie nowoczesnej armii oraz silne więzi polityczne i gospodarcze z innymi krajami. Trzeci czynnik obejmuje postrzegane źródła potencjalnych zagrożeń dla bezpieczeństwa kraju: istnienie wielokulturowego, etnicznie zróżnicowanego społeczeństwa oraz silne konflikty społeczne.

Można zauważyć, że zdolność do zapewnienia sobie bezpieczeństwa poprzez członkostwo w sojuszach militarnych, istnienie nowoczesnej armii oraz silne więzi gospodarcze i polityczne z innymi krajami są – w odczuciu społecznym – powiązane z wysokim poziomem rozwoju gospodarczego, funkcjonowaniem systemu demokratycznego i społeczeństwa obywatelskiego.

TABELA 2

	Czynnik I	Czynnik II	Czynnik III
Determinanty bezpieczeństwa kraju	Kontekst społeczno-polityczny bezpieczeństwa	Filary bezpieczeństwa kraju	Źródła zagrożeń dla bezpieczeństwa
Zaufanie władzy do obywateli	0,841		
Zaufanie obywateli do władzy	0,833		
Wysoki poziom rozwoju gospodarczego kraju	0,606	0,351	
Funkcjonowanie systemu demokratycznego w kraju	0,565	0,348	
Silne społeczeństwo obywatelskie, działalność w kraju różnych organizacji społecznych, fundacji	0,502	0,355	
Sojusze militarne, np. obecność w strukturach NATO		0,805	
Nowoczesna armia		0,666	
Silne więzi gospodarcze i polityczne z innymi krajami, np. przynależność do UE		0,623	
Istnienie wielokulturowego, etnicznie zróżnicowanego społeczeństwa			0,768
Silne konflikty społeczne			0,694
Procent wariancji wyjaśnionej	25	19	13

³ Przeprowadzono analizę czynnikową z użyciem rotacji Varimax.

Polacy łączą bezpieczeństwo kraju przede wszystkim z obecnością w sojuszach militarnych, takich jak NATO, oraz z posiadaniem nowoczesnej armii. Do postrzeganych filarów bezpieczeństwa kraju można zaliczyć także silne więzi polityczne i gospodarcze z innymi krajami, np. w ramach Unii Europejskiej. Sposób myślenia o bezpieczeństwie państwa i jego uwarunkowaniach jest zbliżony we wszystkich grupach społeczno-demograficznych.

Opracowała

Beata Roguska